

ОБЗОРИ

**ПОСТЦЕРВИКАЛЕН МЕТОД ЗА ИЗКУСТВЕНО ОСЕМЕНЯВАНЕ
НА СВИНЕ: СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ**

СТАНИМИР ДИМИТРОВ

Тракийски университет, Аграрен факултет – Стара Загора

Приложение на изкуственото осеменяване в свиневъдството

Първите опити по изкуствено осеменяване на свине са от 1930 г., като масовото приложение на метода започва от 1980 г. и в развитите страни технологията се прилага в над 80% от фермите (Roca et al., 2006). От началото на прилагането на метода се препоръчва използване на цервикалният метод за аплициране на спермата с дози за осеменяване с обем 80-100 ml. съдържащи $2.0-5.0 \times 10^9$ сперматозоида. (Johnson et al., 2000).

В последните 10 години се разработва нова техника за постцервикално (трансцервикално) аплициране на семенната течност директно в маточното тяло на дълбочина около 20 cm с намален брой сперматозоиди (Martinez et al, 2001; Martínez et al, 2002). Основните предимства на постцервикалната техника на осеменяване са следните: 1) по-малко изтичане на сперма (*back-flow ефект*) от половите органи на свинята след осеменяване; 2) по-малък обем на дозата за осеменяване и брой сперматозоиди, необходими за заплождане; 3) по-кратко време необходимо за провеждане на осеменяването и 4) максимално използване на разплодниците и редуциране броя на нерезите, необходими за изкуствено осеменяване.

Физиологични аспекти на транспорта на сперматозоидите в половата система на свинята

Транспортът на сперматозоидите в женската полова система е процес, включващ стимулиране на свинете през периода на еструс и осеменяване, който зависи от квалификацията на осеменителя, качествените показатели на семенната течност, секрецията на женския полов апарат, хормоналният статус и имуногенетичните фактори в организма (Bower, 1974; Einarsson, 1980; Viring, 1980; Claus et al., 1989; Drobnis and Overstreet, 1992). Основният фактор за придвижването на сперматозоидите е посоката на контракции на маточната мускулатура (Viring and Einarsson, 1980), която е в зависимост от фазата на половия цикъл (Zerobin, 1968). При първата вълна на контракции на миометриума не се транспортира цялата популация от капацитирани сперматозоиди (Hawk, 1983), а при втората контракция сперматозоидите се движат с по-бавна скорост през матката към маточно-тубарния остиум и дисталната част на остиума на яйцепровода, което представлява резервоар на сперматозоиди.

Около 25-30% от сперматозоидите (70% от обема на дозата) се изхвърлят обратно след аплицирането им в женската полова система (Hunter, 1973; Viring and Einarsson, 1981; Steverink et al., 1998). Допълнителни загуби на сперматозоиди се причиняват от прилепване на гаметите по ресните на епителните клетки в лигавицата на матката и миграцията им в маточните жлези. От друга страна, от 30^{-ата} минута до 9-10^{-ия} час след попадане на сперматозоидите в половата система

те са подложени на “атака” от страна на полиморфоядрените левкоцити (Lovell and Getty, 1968; Pursel et al., 1978; Hadjisavas et al., 1994; Scott and Overstreet, 1999). Според Woeldars and Matthijs (2001) 60% от сперматозоидите след изкуственото осеменяване се елиминират в матката чрез фагоцитоза. Установена е положителна корелация между концентрацията на сперматозоидите в дозата за осеменяване и интензивността на левкоцитоза в половата система. В тази връзка от практична точка е необходимо сперматозоидите да преминават бързо през матката и да достигат до яйцепроводите.

Модели катетри за постцервикално осеменяване на свине

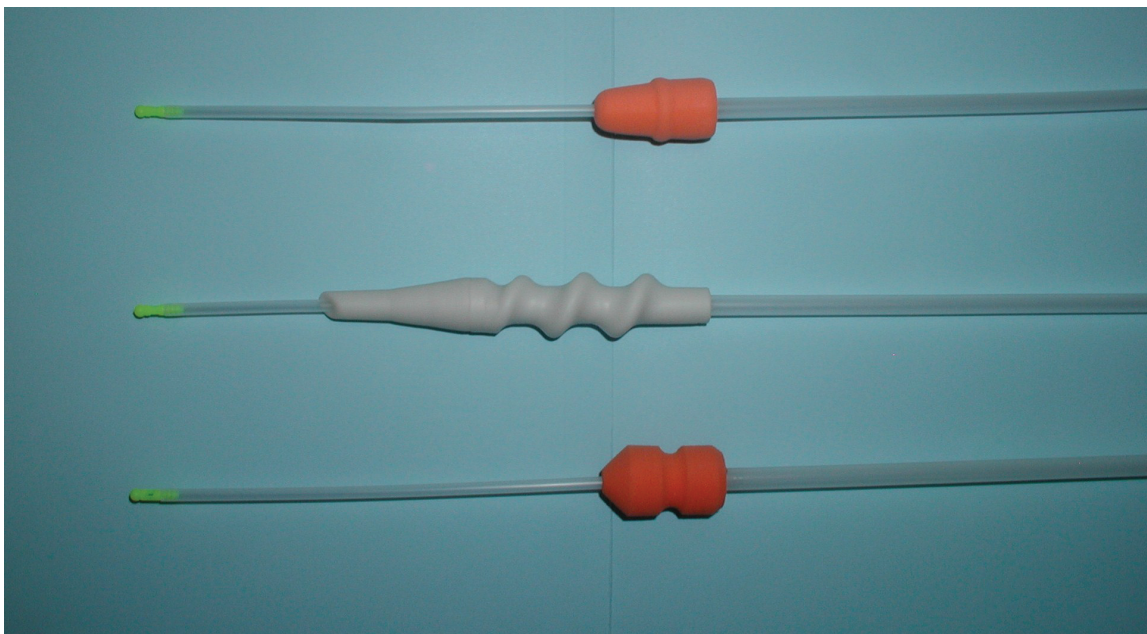
Катетрите за постцервикално/трансцервикално осеменяване са окомплектовани с гъвкава сонда с дължина 70-80 cm, което дава възможност спермата да се аплицира директно в маточното тяло.

Различните фирми-производители предлагат модели както за свине-майки, така и за ремонтни свине: - Soft Quick® (KUBUS, SA), DEEPGOLDENPIG™ (IMV), Magaplus™ (Magapor), Verona® и Deep-Blue® (Mimtüb), Cervi-slip™ (Mazzolarin), UNIC-SPIRAL, UNIC-SOFT, KOBIDEEP и KOBISOFT® (Landata/Cobiporc Groupe), AbMegaGILT (Absolute Swine Iusemination), GEDIS® (Genes Diffusion).

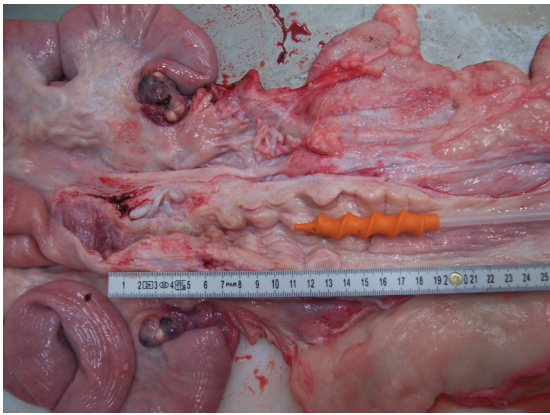
Репродуктивни показатели при използване на постцервикалния метод за изкуствено осеменяване на свине

Първите експерименти за трансцервикално осеменяване на свине са проведени от Hancock, (1959), Hancock and Hovell (1961), като е установено, че с доза 20 ml семенна течност се получава по-голям процент оплодени яйцеклетки в сравнение с цервикалното или вагиналното осеменяване.

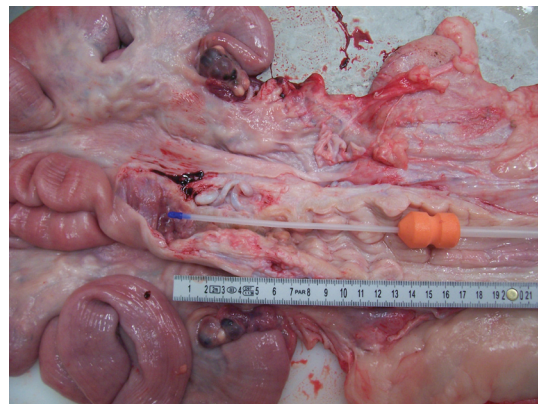
Като класически експеримент за постцервикално осеменяване се приема опитът на Watson and Behan (2002), проведен в 5 ферми с общо 3 240 бр. свине. Авторите са получили 88.70-92.60% заплодяемост с 10.8-10.9 бр. живородени прасета в прасило при дози за осеменяване, съдържащи 1-2 млрд. сперматозоида, като установяват, че икономически най-ефективно е да се прилага постцервикално осеменяване с доза 1.0×10^9 сперматозоида в сравнение с дозата от $2-3 \times 10^9$ сперматозоида.

Модели катетри за постцервикално осеменяване на свине

**Позиция на катетъра при цервикално
аплицирание на спермата**

**Позиция на катетъра при постцервикално
аплицирание на спермата**

През последните 10 години са проведени множество експерименти в тази област в различни ферми, различен брой сперматозиди в дозата за осеменяване и постановка на експериментите (табл. 1). Анализът на получените резултати показва, че за условията на практиката дозата при постцервикалния метод на осеменяване трябва да съдържа минимум 1.0×10^9 сперматозоида, като това зависи от качеството на получените еякулати, обработката и съхранението на спермата.

За правилно провеждане на манипулациите по трансцервикалната техника на осеменяване обемът на дозата трябва да бъде минимум 50 ml, което осигурява транспорта на сперматозоидите през цервикса, матката и яйцепроводите чрез стимулиране на контракциите на миометриума. Моделът на използвания катетър и санитарно-хигиенните условия при провеждане на осеменяването са критичен елемент при постцервикалното осеменяване. Обучението и мотивацията на специалистите е важен елемент от въвеждането на новата технология в свиневъдството. Изборът на подходящи животни (свине-майки с повече от две опрасвания и ремонтни свине достигнали минимум 130 kg жива маса, възраст 240 дни и проявили над 3 еструса), както и адекватната технология на отглеждане са от решаващо значение за получаване на високи репродуктивни показатели.

Икономическа ефективност при прилагане на трансцервикалния метод за изкуствено осеменяване на свине

За оценка на икономическата ефективност от приложението на трансцервикалния метод **Levis, Burroughs and Williams**, (2002) са разработили компютърен модел (<http://porkinfo.osu.edu>) като е установено, че при ферми със затворена система на изкуствено осеменяване цената за едно заплождане при цервикално осеменяване е 10.34 USD и 11.57 USD при трансцервикалния метод, а при фермите, които купуват дози сперма, цената е съответно 8.20 USD и 9.49 USD

При проучвания в нашата страна **Димитров и кол.**, (2006) са изчислили, че себестойността на дозата от 100 ml/ 3.0×10^9 сперматозоида е 3.42 лв. (цервикално осеменяване) и 1.71 лв. за доза 50 ml/ 1.5×10^9 сперматозоида (трансцервикално осеменяване). Основният икономически ефект от приложението на трансцервикалния метод за осеменяване се изразява в по-голямата чиста печалба, получена от отбитите прасета (**Димитров и Кацаров**, 2008).

Според **Levis** (2004) цената на дозата за изкуствено осеменяване е определяща за приложени-

Таблица 1. **Репродуктивни показатели при свине след постцервикално осеменяване с различен брой сперматозоиди в дозата**
Table 1. Reproductive performance of sows after postcervical insemination with different numbers of spermatozoa in doses

Метод на осеменяване Insemination method	Брой сперматозоиди в дозата Numbers of spermatozoa in dose x 10 ⁹	Обем на дозата Volume of dose ml	Заплодяемост Conception rate %	Опрасени свине Farrowing rate %	Общородени прасета в прасило Total born piglets in litter	Живородени прасета в прасило Live born piglets in litter	Източник References
ЦИО/САI	3.0	100	83.30	80.20	11.76	10.53	Levis, Burroughs and Willsans, 2000
ПЦИО/РСАI	1.0	30	77.08	64.58	11.06	9.77	
ПЦИО/РСАI	1.5	30	95.16	95.16	12.71	11.61	
ЦИО/САI	4.0	85	92.10	88.20	11.60	10.80	Rozeboom, Reicks and Wilson, 2004
ПЦИО/РСАI	0.5	85	86.60	78.00	9.40	8.60	
ПЦИО/РСАI	1.0	85	88.20	87.00	10.00	9.30	
ПЦИО/РСАI	4.0	85	96.50	94.40	11.60	10.50	Roberts and Bilkei, 2005
ЦИО/САI	3.0	80	90.20	88.10	12.30	-	
ПЦИО/РСАI	1.0	80	89.30	87.80	10.20	-	
ЦИО/САI	3.0	100	90.48	90.48	10.28	9.81	Dimitrov, Jeliazkov and Levis, 2007
ПЦИО/РСАI	1.0	50	82.07	82.07	9.04	8.69	
ЦИО/САI	3.0	90	86.38	82.98	11.59	-	Izco, 2008
ПЦИО/РСАI	1.0	30	85.59	82.20	11.87	-	
ПЦИО/РСАI	0.15	15	86.07	84.08	12.27	-	
ЦИО/САI	3.0	80	87.50	87.50	13.87	12.27	Hernandez-Caravasa, Izquierdo-Rico and Garcia-Vazquez, 2009
ПЦИО/РСАI	1.5	40	88.57	88.57	14.02	12.18	
ПЦИО/РСАI	1.0	26	86.14	86.14	14.42	12.64	
ЦИО/САI	3.0	100	84.62	69.62	11.29	10.15	Dimitrov, Nikolov and Kunev, 2009
ПЦИО/РСАI	1.5	50	90.38	78.85	12.80	11.72	
ПЦИО/РСАI	1.0	30	83.33	72.22	13.19	11.11	
ЦИО/САI	2.0	80	-	90.20	16.50	-	Olesen and Hansen, 2009
ПЦИО/РСАI	0.750	80	-	91.30	16.30	-	
ПЦИО/РСАI	0.500	80	-	88.90	16.20	-	
ПЦИО/РСАI	1.4	45	92.57	90.55	12.02	11.20	Gil, del Valle and Roset, 2010
ПЦИО/РСАI	0.6	20	91.83	89.29	12.55	11.58	
ПЦИО/РСАI	0.9	30	93.33	91.79	11.78	10.98	

ЦИО/САI – цервикално изкуствено осеменяване/cervical artificial insemination
ПЦИО/РСАI – постцервикално изкуствено осеменяване/postcervical artificial insemination

ето на трансцервикалния метод за изкуствено осеменяване.

Икономическата ефективност от използването на постцервикалния метод се изразява в получаването на по-голям брой дози сперма за изкуствено осеменяване. При цервикално осеменяване с доза от 3.0×10^9 сперматозоида годишно от един нерез се получават 2 000 бр. дози за изкуствено осеменяване, докато при прилагане на трансцервикалната техника с доза 0.5×10^9 сперматозоида - 12 000 бр. дози (Mezalira et al., 2005).

Перспективи за приложение на трансцервикалния метод на изкуствено осеменяване на свине

Според Levis, Burroughs and Williams (2002) по-широкото приложение на трансцервикалната техника за изкуствено осеменяване в настоящия момент се ограничава от някои нерешени практически въпроси и проблеми:

- цената на катетрите за трансцервикално осеменяване все още е висока;
- необходими са време и средства за обучение на техник-осеменителите за работа с новите модели катетри;
- някои модели катетри не се препоръчват за ремонтни свине и свине-майки след първо опрасване поради непълното развитие на половата им система, и по специално на маточната шийка;
- налице е риск от нараняване на шийката и тялото на матката при неправилна техника на осеменяване;
- необходимо е да се спазва високо ниво на хигиена при осеменяване, тъй като сондата на катетъра навлиза директно в маточното тяло, а това крие опасност от възникване на възпалителни процеси.

Усъвършенстването на методите за преценка на семенната течност, разработването на нови сперморазредители, определянето фазата на еструса, прогнозирането на момента на овулация и технологията на отглеждане на свинете ще бъдат определящите условия за намаляне броя на сперматозоидите, необходими за заплъждането на свинете.

Масовото приложение на трансцервикалната техника за изкуствено осеменяване в свиневъдството зависи от решаването на следните практически въпроса:

1. Какъв е ефектът при осеменяване с трансцервикален катетър върху размера на прасилото, процента на опрасване и индекса на опрасване?
2. Какъв е обемът на дозата и броят на сперматозоидите при постцервикалния метод?
3. Какво трябва да е съотношението между обема на дозата и броя на сперматозоидите при осеменяване с трансцервикален катетър?
4. Какъв е ефектът при осеменяване с постцервикален катетър върху индекса на плодовитост на свинете, циклиращи повече от 8 дни след отбиването и свинете-повторки?
5. Каква е правилната техника при използване на трансцервикалния катетър?
6. Необходимо ли е по време на осеменяването да се осигури визуален контакт между свинете и половозрял нерез?

ЛИТЕРАТУРА

1. **Димитров, С., В. Кацаров, 2008.** Икономическа ефективност при прилагане на различни методи за изкуствено осеменяване на свине, Животновъдни науки, 5: 5-9.
2. **Димитров, С., Т. Атанасова, Г. Бонев, С. Славов, 2006.** Икономически аспекти на интраутеринния и постцервикален метод за изкуствено осеменяване на свине, Животновъдни науки, 2: 55-57

3. **Bower, R. E.**, 1974. Factors affecting myometrial activity I the pig, Thesis, St Paul University, Minesota
4. **Claus, R., F. Eiiendorf, C. Hoang-Vu**, 1989. Spontaneous elektromyographic activity throuthout the cycle in the sow and its change by intrauterine oestrogen infusion during oestrus. *J. Reprod. Fertil.*, 87: 543-551.
5. **Dimitrov, S., E. Jeliaskov and D. Levis**, 2007. Deep intrauterine and transcervical insemination of sows and gilts, *Trakia Journal of Sciences*, vol.5, 1: 40-46.
6. **Dimitrov, S., S. Nikolov, T. Kunev**, 2009. Post-cervical insemination of swine with different sperm concentration, Proceedings of IV Balkan conference of animal science BALNIMALCON, Stara Zagora, 14-16 May, pp.: 70-73.
7. **Drobnis, E. Z., J. W. Overstreet**, 1992. Natural history of mammalian spermatozoa in the female reproduction tract. *Oxf. Rev. Reprod. Biol.*, 14: 1-45.
8. **Eniarsson, S.**, 1980. Site, transport and fate of inseminated semen. *Int. Congr. Anim. Reprod. A. I. Madrid*, 1: 147-185.
9. **Gil, J., A. M. del Valle, A. Roset**, 2010. Postcervical artificial insemination use of different volumes and sperms number with cervical stimulation. Proceedings of the 21st IPVS Congress, Vancouver, Canada, July 18-21, 1080.
10. **Hadjisavas, M., J. C. Laurenz, F. W. Bazer**, 1994. Seminal plasma SPL: potential mediator of inflammation in the uterus following mating in the pig. *Biol. Reprod.* 50 (Suppl): 76 (Abstract).
11. **Hancock, J. L.**, 1959. Pig insemination technique. *Vet. Rec.*, 71: 523-527.
12. **Hancock, J. L., J. R. Hovell**, 1961. The effect of semen volume and number of spermatozoa on the fertility of intra-uterine insemination of pigs. *Anim. Prod.*, 3: 153-160.
13. **Hawk, H. W.**, 1983. Sperm survival and transport in the female reproductive tract. *J. Dairy Sci.*, 66: 2654-2660.
14. **Hernandez-Caravaca, M. J. Izquierdo-Rico, F. A. Garcia-Vazquez**, 2009. Postcervical insemination of sows with reduced sperm numbers in field conditions, *Reproduction Fertility & Development*, 21, 1: 105.
15. **Hunter, R. H. F.**, 1973. Transport migration and survival of spermatozoa in the female genital tract: species with intrauterine deposition of semen. In: Hafez ESE, Thubault, C., (eds), *Sperm Transport, Survival and Fertilizing Ability*. INSRM 26: 309-342.
16. **Izco, M. L.**, 2008. Comparison de la insemination clasica frente a la insemination postcervical aplicada con diferentes dosis, *Edipork*, 116: 38-43.
17. **Johnson, L. A., K. F. Witze, P. Fiser, W. M. C. Maxwell**, 2000. Storage of boar semen. *Anim. Reprod. Sci* 62: 143-172.
18. **Levis, D. G., S. Burroughs, S. Williams**, 2002. Use of intra-uterine insemination of pigs. *Pros, Con & Economics. Proc. Reproductive Pharmacology and Technology. Seminar №1. Amer. Assoc. of Swine Vet.*, Kansas City, MO, pp: 39-62.
19. **Levis, D. G.**, 2004. Intrauterine body and deep intrauterine horn insemination. Midwest boar stud manager conference, Aug. 4-5, St. Louis, Missouri, CD-format
20. **Lovell, J. E., R. Getty**, 1968. Rate of semen in the uterus of the sow: histological study of endometrium during 27 hours after natural service. *Am. J. Vet. Res.*, 29: 609-625.
21. **Martinez, E. A., J. M. Vazquez, J. Roca, X. Lucas, M. A. Gil, J. L. Vazquez**, 2001. Deep intra-uterine insemination and embryo transfer in pigs. *Reproduction*, 58 (Suppl): 301-313.
22. **Martinez, E. A., J. M. Vazquez, J. Roca, X. Lucas, M. A. Gil, I. Parilla, J. L. Vazquez, B. N. Day**, 2002. Minimum number of spermatozoa required for normal fertility after deep intrauterine insemination in non-sedated sows, *Reproduction*, 123: 163-170.

23. **Mezalira, A., D. Dallanora, M. L. Bernardi, I. Wentz, F. P. Bortolozzo**, 2005. Influence of sperm cell dose and post-insemination backflow on reproductive performance of intrauterine inseminated sows. *Reprod. Dom. Anim.*, 40: 1-5.
24. **Olesen, A. K., C. Hansen**, 2009. Intrauterine insemination of sows by using a two-chamber semen. International conference of pig reproduction, Banff, Alberta, Canada, May 31-June 4, 39.
25. **Pursel, V. G., L. L. Schulman and A. Johnson**, 1978. Distribution and morphology of fresh and frozen-thawed sperm in the reproductive tract of gilts after insemination. *Biology of Reproduction*, 19: 69-76
26. **Roberts and Billkei**, 2005. Field experiences on postcervical artificial insemination in the sow, *Reprod. Dom. Anim.*, 40:489-491.
27. **Roca, J., H. Rodriguez-Martinez , J. M. Vazquez, A. Bolarin, M. Hernandez, F. Saravia, M. Wallgren, E. A. Martinez**, 2006. Strategies to improve the fertility of frozen-thawed boar semen from artificial insemination. In: Ashworth CJ, Kraeling RR (eds), *Control of Pigs Reroductoin VII*. Nottingham University Press, Nottingham, pp. 261-275.
28. **Rozeboom, K. J., D. L. Reicks and M. E. Wilson**, 2004. The reproductive performance and factors affecting on-farm application of low-dose intrauterine deposit of semen in sows, *J. Anim. Sci.*, 82:2164-2168.
29. **Scott, M. A., J. W. Oversteet**, 1999. Sperm transport. In: Knobil, E., Neill, JD. (eds), *Encyclopedia of Reproduction*, vol. 4. Academic Press, San Diego, London, Boston, pp. 610-615.
30. **Steverink, D. W. B., N. M. Soede, E. G. Browman, B. Kemp**, 1998. Semen backflow after insemination and its effect on fertilization results in sows. *Anim. Reprod. Sci.* 54: 109-119.
31. **Viring, S.**, 1980. Distribution of live and dead spermatozoa in the genital tract of gilts at different times after insemination. *Acta Veterinaria Scandinavica* 21:587-597.
32. **Viring, S., S. Einarsson**, 1981. Sperm distribution within the genital tract of naturally inseminated gilts. *Notr. Vet. Med.* 33: 145-149.
33. **Watson, P. F., J. R. Behan**, 2002. Intrauterine insemination of sows with reduced sperm numbers: results of commercially based trail. *Theriogenology*, 57: 1683-1693.
34. **Woeldres, H., A. Matthijs**, 2001. Phagocytosis of boar spermatozoa in vitro and in vivo, *Reproduction*, 58 (Suppl): 113-127.
35. **Zerobin, K.**, 1968. Untersuchungen uber die Uterusmotorik des Schweines. *Centralbl.*